

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Sistem, Seçenek ve Seçeneksizlik

Prof. Dr. İsmail Tufan

Herkesin dilinden düşmeyen kelimedir, **sistem**. Çoğunluk sistemi tanımlayamasa bile ne olduğunu aşağı yukarı bilir. Ama sistemi göremez. Çünkü onun içinde ufacık bir parçadır. Eğer içindeyseniz ormanı da, kaba tabirle ağaç sistemini de göremezsiniz. Ne zaman ki **değiştirmeye çalışırsanız, onu o zaman anlarsınız**, diyor Kurt Lewin.

Lewin 1920'lerde davranışların bireysel olarak şekillendiğini iddia etti. Devrimci tezleriyle, her türlü kurumun artık onsuz yapamayacağı, **grup dinamikleri** üzerine daha fazla çalışmayı mümkün kılan temeli kurdu. Davranışsal çalışmalarında, her durumun belirli **kuvvetlerden** etkilendiğini vurguladı ve **alan teorisini** geliştirdi.

Birçoğumuz **alan** kavramına o denli alışmıştır ki, ardındaki teoriyi bilmediği halde bunu da doğru kullanmaktadır. Şu tür cümle başlangıçlarına sıkça rastlıyoruz: Tıp alanından bir uzman... Politik alandan adını belirtmeyen bir kişi... Hukuksal alandaki yıkım... Eğitim alanındaki gerileme... Bazen alan yerine sektör diyoruz; Turizm sektöründe korona-salgını... Bakım sektörünün yaşlılara... Bu cümlelerdeki tıp, politika, hukuk, eğitim, turizm, bakım kavramları sistemden bahsetmektedir. Sağlık sistemi, siyasi sistem, adalet sistemi, yolculuk ve konaklama sistemi, bakım hizmeti sistemi gibi kavramlar bunlarla ilgili alanları veya sistemleri ifade etmektedir.

Sosyal sistemlerin var olup olmadıklarını söylemek mümkün değildir. Sosyal sistemler tasavvur edilirler, ama gerçekten var mıdır? Bunu sistem teorisyenleri arasında en ünlü ikisinden biri Luhman söylemektedir. Diğeri Parsons'tur. İkisi de kendine ait bir sistem teorisi geliştirmiştir. Sistemlerin bir sınırı olduğu kabul edilir. Teknik sistemlerde bu sınır kesin bellidir. Ancak sosyal sistemlerde sadece var olduğu kabul edilir. Bu **sınır**, sistemi diğer sistemlerden ayırır ve sistemleri ayırt etmeyi sağlar. Dolayısıyla her sistemin kendi sınırları dışında kalan bir **çevresi** vardır.

Lewin, alan teorisinde çevreyi, bireylerin ve grupların özel yapılandırılmış **yaşam alanı** olarak tanımladı. Sistemlerin içindeki insanların yaşam alanı ise belli bir sistemin içinde yer alabilir. Yani yaşam alanı, sistemin çevresindeki alan olamaz. Çünkü insanlar sistemin dışına çıkamaz. Fakat sistemden sisteme geçiş yapabilirler. Akşam işinden eve gelen adam, **çalışma sisteminden aile sistemine geçmiştir**. Böylece sisteme bağlı rolleri de değişmiştir. Çalışma sisteminde işverenin emrindeki **eleman** iken, aile sisteminde **aile reisi** olmuştur.

Dolayısıyla insanın sistemler arası gezintilerinde girdiği her alanda, birbiriyle çelişen kuvvetler vardır. Bunlar, Lewin'e göre hedeflerimizi sürdürmeye motive eder, hedeflerimizi sürdürmede yardımcı olur, ama aynı zamanda hedeflerimizden alıkoyar, erişmemizi engeller.

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Ömür boyu öğrenme kavramını ele alalım. Bu kavram sistemler arası yolculuğunda insana hep refakat eder, ama ender hallerde bunun bilincindedir. Bir insana ömür boyu öğrenmesini önermenize gerek yoktur. Çünkü son nefesine kadar öğrenir. **Öğrenmemek elinde değildir.** Öğrenmesini engellemeye çalışınca, o zaman öğrenmeden yapamayacağını anlar.

Öğrenmek, insanı genç, zinde, taze tutar. Yaşlı insanları ciddiye alırsanız, onlara bilmedikleri bir şey öğretin. O zaman büyük bir sürprizle karşılaşacaksınız: Gözlerindeki adeta öğrenmenin çaktığı kıvılcımı göreceksiniz, çocuk gibi sevindiklerine şahit olacak, meraklarına hayran olacak, öğrendikleri yeni bilgiyle yeni fikirler geliştirdiklerine şaşıracaksınız.

İnsanı doğal öğrenme sisteminden koparmanın hem mümkün olmadığını hem de insana ömür boyu öğrenme fırsatları yaratmanın ne denli anlamlı olduğunu da göreceksiniz...